

'Flamenca': una delícia

Anton M. Espadaler és el responsable de la traducció, pròleg i notes de 'Flamenca'
M. ÀNGELS TORRES

FLAMENCA
Traducció, pròleg i notes: Anton M. Espadaler
Editorial: Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona, 2015
Pàgines: 244
Preu: 20 euros

En terres d'Occitània i a l'edat mitjana, la narrativa va ser una excepció perquè la literatura que hi va triomfar va ser la poesia trobadoresca. Tot i això, en occità i al segle XIII es van escriure dues novel·les esplèndides (*Flamenca* i *Jaufré*), que mereixen ser conegudes i llegides perquè la seva trama ens trasllada a un univers ple de delícies. Ara tenim a l'abast la traducció catalana de *Flamenca*, una història d'amor equiparable en bellesa al *Romanç de Tristany i Isolda* o als lais que va escriure Maria de França. Conté tots els elements de la novel·la antiga: hi ha un marit gelós (Archimbaut de Borbó) que tanca en una torre l'esposa rossa i delicada (*Flamenca*, que vol dir *flamejant*), hi ha un cavaller enamorat (Guillem de Nevers) que vol seduir l'esposa empresonada, hi ha unes donzelles (Alicia i Margarida) que ajuden en la subtil tasca de seducció la seva senyora i que també obtenen els plaers de l'amor, hi ha cavallers que participen en un torneig brillant davant la mirada atenta de les dames, hi ha joglars que canten i ballen i passen pel mig d'una anella, hi ha erotisme desinhibit, com al *Tirant lo Blanc*, però sobretot hi ha un diàleg enginyós i ex-

citant, que és el que propicia la primera trobada de Guillem i de Flamenca.

Resulta que Archimbaut és tan gelós que *Flamenca* només pot sortir de la torre per anar a missa, acompanyada del

marit i de les dues donzelles. Guillem se les ha empescat per convertir-se en l'escolà i encarregar-se de donar la pau als feligresos, cerimònia que consistia a besar el llibre dels salms. Es troben cara a cara dos segons cada diumenge i amb aquest temps escàs són capaços d'inventar aquest diàleg precios: "Ai las!", diu Guillem. "Què tens?", pregunta ella la setmana següent. "Moro". "De què?". "D'amor". "Per qui?". "Per vós". I així, des del dia 2 de maig fins al dia 22 de juliol, que és quan aconseguen de concertar la primera cita.

Anton M. Espadaler ha fet una traducció excel·lent de la novel·la occitana i una bona feina de presentació de l'obra. Al pròleg recull dades que contextualitzen la novel·la, tant des del punt de vista històric com literari, temporal i geogràfic. S'hi explica, per exemple, que *Flamenca* era ben coneguda en terres de la Corona d'Aragó. Aquells passatges que necessiten una interpretació més àmplia s'aclareixen en

l'apartat de notes, que Espadaler ha tingut l'encert de col·locar al final de tot, per no distreure'ns de la ficció narrativa. Corrin a comprar-la. No se'n penediran! *

NARRATIVA FERRAN AISA

Josep Heras (Barcelona, 1949) és llicenciat en filosofia i psicologia per la UB i màster per la Universitat de Deusto. Ha escrit un diccionari terminològic de budisme zen i actualment treballa en noves històries sobre el budisme. Heras és autor també de *Ryokan, el monjo guillat* (Base, 2014).

Heras exposa d'una manera planera l'existència i l'aventura de les dones que van ajudar a impulsar el budisme. La incorporació de la dona a la comunitat budista va ser una veritable revolució en una societat que la mantenia apartada de qualsevol protagonisme tant en el món de la religió com en la societat.

Els ensenyaments de Buda, que va viure entre els segles VI i V abans de

Una història sobre el budisme

Crist, van ser recopilats en un tractat conegut com el *Cànon Pali*, que va esdevenir la doctrina oficial. Josep Heras, escriu: "El Cànon, malgrat la seva intenció totalitzadora, presenta un notable dèficit de les dones a la comunitat budista, ja fossin laiques o monges, i es limita a unes quantes narracions que segueixen

les pautes d'allò que en diríem vides exemplars o històries edificants. Al capdavant, no és més que el reflex d'una societat rígida i estratificada i d'una cultura masculina."

El budisme, que va néixer al nord de l'Índia i al Nepal, reeixí en diversos països però avui és minoritari a l'Índia. L'autor de *Les dones del Buda*, a través de les històries que narra, traça la vida de disset dones que van viure el budisme. Al relat que porta per nom *Ambapali*, afirma: "Ah, la bellesa, aquest do de la naturalesa que trastorna les voluntats de prínceps i plebeus. Com n'era d'extraordinària la bellesa de l'Ambapali." Els relats inclosos en les pàgines d'aquest llibre descobreixen al lector les

La figura de

Amor infern

Amb Joan Durí, un bandoler mític que va existir en la realitat, i Antònia Suau, coneguda com la Malcontenta, la seva amant, capaç d'estimar-lo fins a la mort, el periodista i escriptor Sebastià Alzamora ha bastit un relat que mostra que la maldat, com l'amor, pot arribar a no tenir límits. Si bé la novel·la se centra en la necessitat de venjança de la dona vers el company d'aventures que va traïr Durí, plana una malignitat perversa en tota la narració, que mostra que el mal pot arribar a existir en essència pura. El protagonista, però, no és tant l'amant apassionada que dona títol al llibre, sinó el bandoler que va atemorir la zona sud de Mallorca a principis del segle XIX.

La història s'inicia a Palma, durant l'execució pública de Joan Durí i tres companys més de facècies delictives, enmig d'un ambient hostil contra els bandits. Però l'escena de l'execució es mourà tràgicament del programa previst: tot i anar els quatre condemnats ben fermats amb grillons als turmells i als canells, Durí serà capaç de venjar-se dels seus companys de fatigues que l'havien traït i del pare Alou, tiet seu, que li volia salvar l'ànima. I encara desafiarà un altre company indultat, així com el botxí i la multitud que l'increpava. La seva amenaça abans de morir deixa entreveure el desenllaç de la

novel·la: "Sí que vaig a l'infern! I allà vos esperaré a tots es que sou aquí!"

Amb continus salts en el temps i en l'espai, la novel·la va caracteritzant tots dos protagonistes sacsejats per la misèria i els instints primaris ben corrents en tota la zona sud de Mallorca a principis del segle XIX. Joan Durí va justificant el creixement del seu instint criminal com una mena d'alliberament de la pobresa que havien patit ell i la seva família. Per molta sang que vessi, encara que sigui innocent, el seu passat tenebrós el justifica i el fa lliure de culpa. El sentiment de venjança de la Mal-

contenta, per la seva banda, la farà perseguir el delator que va portar el seu amant al patíbul.

Una virtut de la novel·la és l'atmosfera que crea i recrea de la vida rural aïllada de Mallorca, amb les desigualtats socials que humiliaven els desclassats. També dona força al relat la descripció d'alegria que viu la ciutat el dia de l'ajusticiament, amb una plaça plena de gent exultant, demanant venjança contra els condemnats i reclamant més tortures abans que morin.

Una prosa exquisida, que entreveu un treball lingüístic profund i ben tramada, immergeix el lector al món illenc de fa dos segles, de manera prou entenedora. La qualitat literària de l'obra s'enriqueix encara més amb uns diàlegs abundants i col·loquials. Però la virtut de retratar els personatges i el món que els envolta només amb el que ells expressen de viva veu afebleix la trama global de l'obra. Per arrodonir la novel·la caldrien detalls descriptius més minuciosos, enfocaments narratius més amplis, que permetrien comprendre profundament el rerefons del comportament dels protagonistes, així com la complexitat de l'entorn social en què es mouen. Unes petites dosis de trobades emotives i sentimentals dels dos amants, per exemple, ajudarien a entendre l'abast del gran amor que es professen.

És gratificant que l'autor fugi totalment de l'excusa moral que la nostra literatura dona sovint al bandolerisme, emmirallant-se en la figura del llegendari Robin Hood i amb l'exemple més proper del nostrat Joan de Serrallonga. És tan entenedidor que l'heroi robi i maltracti els rics per donar-ho als pobres! Però Joan Durí i la seva banda, amb la Malcontenta d'ajudant, només atacaven i mataven per profit propi. Per això, el lloc de trobada final no podia ser cap altre que l'infern. *

Sebastià Alzamora acaba de publicar la seva vuitena novel·la, en aquest cas ambientada a Mallorca
ANDREU PUIG

LA MALCONTENTA
Sebastià Alzamora

Editorial: Proa
Barcelona, 2015
Pàgines: 240
Preu: 19 euros

Buda, un dels pilars espirituals de l'home / ARXIU

peripècies d'aquelles dones que van aconseguir un lloc en una història que els havia estat prohibida. A través de la lectura trobem els diversos noms en què ha estat citat aquest gran filòsof a Occident en la seva versió en sànscrit: Buda, Dharma, Nirvana, Karma...

Al relat titulat *Kisa*, hi llegim: "Quan en Sidharta es va asseure sota la figuera amb la voluntat de ni aixecar-se fins haver assolit la il·luminació. Mara ho va intentar tot per evitar que aquella decisió es fes realitat." Cada un dels disset relats amb nom de dona es pot llegir com si fos una llegenda. Diuen que el budisme implica la pau interior o que és com un riu que flueix lentament per la nostra vida. En moments d'agitació po-

lítica com els actuals són molt recomanables lectures com aquesta de Josep Heras, et conviden a la meditació i a la reflexió sobre l'ésser humà i les seves immenses possibilitats vitals. Un goig d'espiritualitat enmig del món foll en què vivim.

En el relat que porta per nom *Isidasi*, hi llegim: "Els camins del karma són obscurs, com senders esborrats per fulles seques de moltes tardors. Sempre un moment a la vida en què hom es pregunta: Per què em passa això a mi? Tant de bo disposéssim d'una capacitat que ens permetés contemplar allò que fórem, el més segur de que faríem canvis en el nostre present per guanyar l'esperança d'un altre futur." *

LES DONES DEL BUDA
Josep Heras

Editorial: Base
Barcelona, 2015
Pàgines: 103
Preu: 13,90 euros